

ROCZNIK TOMISTYCZNY
6 (2017)

ROCZNIK TOMISTYCZNY
6 (2017)

ΘΩΜΙΣΜΟΣ ΤΑ ΧΡΟΝΙΚΑ
ANNARIUS THOMISTICUS
THOMISTIC YEARBOOK
THOMISTISCHE JAHRBUCH
ANNUAIRE THOMISTIQUE
ANNUARIO TOMISTICO
TOMISTICKÁ ROČENKA

ROCZNIK TOMISTYCZNY

6 (2017)

Naukowe Towarzystwo Tomistyczne
WARSZAWA

KOMITET REDAKCYJNY / EDITORIAL BOARD:

Michał Zembrzusi (sekretarz / secretary), Magdalena Płotka (zastępca redaktora naczelnego / deputy editor), Dawid Lipski, Izabella Andrzejuk, Artur Andrzejuk (redaktor naczelnny / editor-in-chief)

RADA NAUKOWA / SCIENTIFIC COUNCIL:

Adam Wielomski, Stanisław Wielgus, Antoni B. Stępień, Sławomir Sobczak, Arkady Rzegocki, Andrzej Maryniarczyk, Marcin Karas, Krzysztof Kalka, Marie-Dominique Goutierre, Mieczysław Gogacz, Paul J. Cornish, Mehmet Zeki Aydin, Artur Andrzejuk, Anton Adam.

RECENZENCI / REVIEWERS

Antoni B. Stępień, Karolina Ćwik, Paul J. Cornish, Tomasz Pawlikowski, Marie-Dominique Goutierre, Piotr Mazur, Grzegorz Hołub, Andrzej Jonkisz, Marek Prokop

REDAKCJA JĘZYKOWA / LANGUAGE EDITORS

Elżbieta Pachciarek (j. polski), Bernice McManus-Falkowska, Magdalena Płotka (j. angielski), Christel Martin, (j. francuski), Michał Zembrzusi (greka, łacina)

PROJEKT OKŁADKI

Mieczysław Knut

OPRACOWANIE GRAFICZNE, SKŁAD I ŁAMANIE

Maciej Głowacki

© Artur Andrzejuk / Naukowe Towarzystwo Tomistyczne (wydawca / editor)

Warszawa 2017

ISSN 2300-1976

Rocznik Tomistyczny ukazuje się dzięki pomocy Jacka Sińskiego

Redakcja Rocznika Tomistycznego

ul. Klonowa 2/2 05-806 Komorów POLSKA

Druk i dystrybucja:

WYDAWNICTWO von borowiecky

05-250 Radzymin

ul. Korczaka 9E

tel./fax (0 22) 631 43 93,

tel. 0 501 102 977

www.vb.com.pl e-mail: księgarnia@vb.com.pl

WYDAWNICTWO
von borowiecky

Spis treści

Od Redakcji.....	11
Corrigenda et addenda.....	12
Artur Andrzejuk	
Istnienie pierwszym aktem bytu	13

Rozprawy i artykuły

Richard Kalka	
Structure metaphysique de la relation chez Thomas d'Aquin.....	29
Karolina Ćwik	
Wpływ wcielenia Słowa na rozumienie wszechmocy Boga w ujęciu św. Tomasza z Akwinu.....	47
Izabella Andrzejuk	
Kontemplacja i poznanie <i>per raptum</i> . Tomaszowe źródła rozumienia istoty doświadczenia mistycznego	59
Michał Zembrzowski	
Tomaszowy argument „z blokowania” za niematerialnością działań intelektu	77
Artur Andrzejuk	
Struktura bytu w <i>Summa contra Gentiles</i> Tomasza z Akwinu.....	99
Ewa A. Pichola	
Realizm fenomenologiczny Dietricha von Hildebranda wobec realizmu metafizycznego św. Tomasza z Akwinu.....	121
Izabella Andrzejuk	
Tomaszowe rozumienie przyjaźni jako <i>amicitia</i> i <i>caritas</i> . Człowiek w relacjach z Bogiem i z drugim człowiekiem.....	133
Marcin Karas	
Z dziejów arystotelizmu chrześcijańskiego w Polsce. Porównanie kosmologii św. Tomasza z Akwinu i ks. Benedykta Chmielowskiego.....	153
Tomasz Pawlikowski	
Mistyk i działacz religijny w ujęciu ks. Aleksandra Ułowicza.....	167
Jan Pociąg	
Relacja materii i ruchu w ujęciu Tadeusza Wojciechowskiego i Alberta Mitterera	189
Kingsley Ch. Ekeocha	
The method for the discovery of the absolute transcendental properties of being in Mieczysław Albert Krąpiec's metaphysics	207

Sprawozdania i recenzje

Jakub Kořka

Sprawozdanie z Sympozjum ku czci řw. Tomasza z Akwinu w 743 rocznicę jego řmierci
pt. „Tomasz z Akwinu: wczoraj - dziś - jutro”..... 233

Michał Zembrzusi

Sprawozdanie z sympozjum naukowego „Tomizm konsekwentny” ku czci Profesora
Mieczysława Gogacza w dziewięćdziesięciolecie jego urodzin 239

Izabella Andrzejuk

Recenzja: Piotr Stanisław Mazur, *Zarys podstaw filozofii człowieka. Antropologiczne
zastosowanie metody separacji*, Księgarnia Akademicka, Kraków 2016, stron 216 243

Artur Andrzejuk

Filozoficzna etyka z *Summy teologii* (jeszcze raz) po polsku [Recenzja przekładów
W. Galewicz] 249

Artur Andrzejuk

Recenzja: Arkadiusz Gudaniec, *U podstaw jedności bytowej człowieka. Studium z metafizyki
osoby*, Polskie Towarzystwo Tomasza z Akwinu, Lublin 2016, stron 520..... 261

Artur Andrzejuk

Recenzja: Kazimierz Mikucki, *Tomizm w Polsce po II wojnie światowej*, Księgarnia
Akademicka, Kraków 2015, stron 366..... 267

Artur Andrzejuk

Recenzja: Ryszard Polak, *Człowiek i moralność w myřli Jacka Woronieckiego OP. Filozoficzne
podstawy katolickiej etyki wychowawczej i jej zasady*, Wydawnictwo „von borowiecky”,
Warszawa-Radzymin 2017, stron 566..... 275

Artur Andrzejuk

Recenzja: Paweł M. řwiecki, *Teleologia poznania intelektualnego według Tomasza z Akwinu*,
Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2015, stron 216..... 279

Artur Andrzejuk

Tomizm biblijny [Recenzja dwóch przekładów komentarzy do *Corpus Paulinum*]..... 283

Jacek Grzybowski

Analityka i tomizm. Czy możliwości mogą mieć akty? Wokół książki Michała Głowiłi
Możliwości i ich akty. Studium z tomizmu analitycznego (Oficyna Wydawnicza ATUT,
Wrocławskie Wydawnictwo Oświatowe, Wrocław 2016, stron 380)..... 293

Tomasz Pawlikowski

Recenzja: *Logika Marcina řmigleckiego. Wprowadzenie, przegląd zagadnień, antologia tekstów*,
opracowali Roman Darowski SJ i Franciszek Bargieł SJ, Akademia Ignatianum
w Krakowie, Wydawnictwo WAM, Kraków 2016, stron 316..... 299

Michał Zembrzusi

Recenzja: Aleksander Lisowski, *Transcendentalia jako przejawy aktu istnienia bytu
w metafizyce řw. Tomasza z Akwinu*, Iota Unum, Warszawa 2015, stron 136..... 303

Michał Zembrzusi

Recenzja: Edmund Morawiec, *Wybrane filozoficzne koncepcje rozumu ludzkiego
i racjonalność*, Wydawnictwo Liber Libri, Warszawa 2014, stron 195..... 311

Michał Zembrzusi

Recenzja: Piotr Roszak, Jörgen Vijgen, *Reading Sacred Scripture with Thomas Aquinas.
Hermeneutical Tools, Theological Quaestiones And New Perspectives*, Brepols 2015, pp. 608..... 315

Natalia Herold

Recenzja: Stanisław Gałkowski, *Długomyślność. Wprowadzenie do filozofii wychowania*,
Akademia Ignatianum w Krakowie, Wydawnictwo WAM, Kraków 2016, stron 328..... 321

Polemiki i dyskusje

Mateusz Penczek

Kilka uwag polemicznych w odpowiedzi na recenzję mojej książki *Wola i intelekt*
w filozofii Tomasza z Akwinu..... 331

Nota o autorach.....345

Table of Contents

Editorial	11
Corrigenda et addenda.....	12
Artur Andrzejuk	
Existence as the first act of being	13

Dissertations and articles

Richard Kalka	
The metaphysical structure of relation by Thomas Aquinas	29
Karolina Ćwik	
Influence of Incarnation of the Word of God on understanding God's omnipotence according to St. Thomas Aquinas.....	47
Izabella Andrzejuk	
Contemplation and cognition <i>per raptum</i> . Thomas's sources of understanding the essence of the mystical experience	59
Michał Zembrzuski	
Aquinas's impediment argument for the immateriality of the intellect.....	77
Artur Andrzejuk	
Structure of being in <i>Summa contra Gentiles</i> by Thomas Aquinas	99
Ewa A. Pichola	
Dietrich von Hildebrand's Phenomenological Realism in Discussion with St. Thomas Aquinas' Metaphysics	121
Izabella Andrzejuk	
The Thomas Aquinas' Understanding of Friendship as <i>amicitia</i> and <i>caritas</i> . The Man's Relations with God and with other Man.....	133
Marcin Karas	
From the History of Christian Aristotelianism in Poland. Comparisons of Cosmology St. Thomas Aquinas' and Fr. Benedict Chmielowski.....	153
Tomasz Pawlikowski	
Mystic and religious activist in the view of Aleksander Usowicz CM	167
Jan Pociąg	
Albert Mitterer's and Tadeusz Wojciechowski's Concepts of the Interdependence of Matter and Motion	189
Kingsley Ch. Ekeocha	
The method for the discovery of the absolute transcendental properties of being in Mieczysław Albert Krąpiec's metaphysics	207

Reports and Reviews

Jakub Kořka

The Report of the Symposium in Honor of St. Thomas Aquinas, 743th Anniversary of his Death. 'Thomas Aquinas: Yesterday – Today – Tomorrow' 233

Michał Zembrzusk

The Report of the Symposium „Consequential Thomism” Dedicated to Professor Mieczysław Gogacz in the Ninety Years of His Birth 239

Izabella Andrzejuk

Review: Piotr Stanisław Mazur, *Zarys podstaw filozofii człowieka. Antropologiczne zastosowanie metody separacji*, Księgarnia Akademicka, Cracow 2016, pp. 216..... 243

Artur Andrzejuk

Philosophical Ethics in *Summa theologiae* (Once Again) in Polish. [Review of W. Galewicz Translations] 249

Artur Andrzejuk

Review: Arkadiusz Gudaniec, *U podstaw jednořci bytowej człowieka. Studium z metafizyki osoby*, Polskie Towarzystwo Tomasza z Akwinu, Lublin 2016, pp 520..... 261

Artur Andrzejuk

Review: Kazimierz Mikucki, *Tomizm w Polsce po II wojnie řwiatowej*, Księgarnia Akademicka, Cracow 2015, pp. 366..... 267

Artur Andrzejuk

Review: Ryszard Polak, *Człowiek i moralnořć w myřli Jacka Woronieckiego OP. Filozoficzne podstawy katolickiej etyki wychowawczej i jej zasady*, Wydawnictwo „von borowiecky”, Warsaw-Radzymin 2017, p. 566..... 275

..Artur Andrzejuk

Review: Paweł M. řwięcki, *Teleologia poznania intelektualnego według Tomasza z Akwinu*, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2015, pp. 216..... 279

Artur Andrzejuk

Biblical Thomism. [Review of Commentary in *Corpus Paulinum* Translations] 283

Jacek Grzybowski

Analytic and Thomism. Can potentials have acts? Around Michał Głowała Book *Możnořci i ich akty. Studium z tomizmu analitycznego* (Oficina Wydawnicza ATUT, Wrocławskie Wydawnictwo Ořwiatowe, Breslau 2016, pp. 380)..... 293

Tomasz Pawlikowski

Review: *Logika Marcina řmigleckiego. Wprowadzenie, przegląđ zagadnień, antologia tekstów*, opracowali Roman Darowski SJ i Franciszek Bargieł SJ, Akademia Ignatianum w Krakowie, Wydawnictwo WAM, Cracow 2016, pp. 316..... 299

Michał Zembrzusk

Review: Aleksander Lisowski, *Transcendentalia jako przejawy aktu istnienia bytu w metafizyce řw. Tomasza z Akwinu*, Iota Unum, Warsaw 2015, p. 136. 303

Michał Zembrzusk

Review: Edmund Morawiec, *Wybrane filozoficzne koncepcje rozumu ludzkiego i racjonalnořć*, Wydawnictwo Liber Libri, Warsaw 2014, pp 195..... 311

Michał Zembrzusk

Review: Piotr Roszak, Jřrgen Vijgen, *Reading Sacred Scripture with Thomas Aquinas. Hermeneutical Tools, Theological Quaestiones And New Perspectives*, Brepols 2015, pp. 608..... 315

Natalia Herold
Review: Stanisław Gałkowski, *Długomyślność. Wprowadzenie do filozofii wychowania*,
Akademia Ignatianum w Krakowie, Wydawnictwo WAM, Cracow 2016, pp. 328..... 321

Controversy and Discussions

Mateusz Penczek
Some Polemical Remarks in Response to the Review of My Book *Wola i intelekt*
w filozofii Tomasza z Akwinu..... 331

Note about authors..... 345

Sprawozdanie z sympozjum ku czci św. Tomasza z Akwinu w 743 rocznicę jego śmierci pt. „Tomasz z Akwinu: wczoraj - dziś - jutro”

W dniu 8 marca 2017 roku po raz kolejny na Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej UKSW miało miejsce sympozjum tomistyczne zorganizowane przez pracowników Katedry Historii Filozofii Starożytnej i Średniowiecznej. W tym roku odbyło się ono pod hasłem *Tomasz z Akwinu: wczoraj – dziś – jutro*. Na początku prowadzący konferencję dr Michał Zembrzusi, nakreślając program i tematykę podejmowaną podczas tegorocznego spotkania, przypomniał, że jego data nie jest przypadkowa. Wiąże się bowiem z przypadającą 7 marca rocznicą śmierci św. Tomasza z Akwinu.

Doktor Zembrzusi rozpoczął od przywołania słów św. Stanisława Papczyńskiego, który w jednym ze swych

kazań nazwał św. Tomasza „kwiatem teologii, chwałą filozofii i ozdobą nauki (...), rozkoszą talentów, świątynią religii, podporą Kościoła, tarczą wiary katolickiej (...) najświętszym spośród uczonych, największym uczonym spośród świętych”.

Pierwszy wykład *Krakowscy tomisci w sporze o przedmiot filozofii* wygłosiła dr Magdalena Płotka (UKSW). Zwracając uwagę na specyfikę piętnastowiecznych interpretacji tomizmu w Polsce, prelegentka stwierdziła, że zdecydowanie pozytywnie należy oceniać fakt, iż należą one do filozoficznej przeszłości. „Tomizm rozumiany nie tylko jako kierunek nauczania akademickiego, lecz również szeroko jako sposób pojmowania filozofii na Uniwersytecie Krakowskim

w XV wieku pojawił się dopiero w II połowie XV wieku” – wyjaśniła dr Płotka, podkreślając, że wcześniej filozofia tam uprawiana nosiła znamiona nominalizmu, a zwłaszcza burydanizmu. To właśnie pisma Jana Burydana, przywiezione z Pragi, a także z innych ośrodków naukowych tej części kontynentu, stały się podstawowym przedmiotem nauczania i komentowania, a problemy w nich poruszane – głównym tematem dyskusji. Dopiero od 1462 roku zauważyć można zmianę w sposobie uprawiania filozofii, a to za sprawą papieża Mikołaja V, który zalecił powrót do *via antiqua*. Uwaga krakowskich uczonych skierowana została wówczas między innymi na pisma samego Akwinaty, a także na komentarze do nich i teksty jego uczniów. I tak, jak zauważa Jerzy Korolec, tomizm przybierał bardzo różnorodne formy i interpretacje, jak chociażby: albertyzm, wersoryzm, szkotyizm. Tendencje do powrotu do *via antiqua* zantagonizowały środowisko krakowskie. Naprzeciwko burydanistów, nominalistów i praktycyistów stanęli zwolennicy *via antiqua*: tomiści, szkotyści i realiści. Doktor Płotka zwróciła uwagę, że poskutkowało to również zmianą w rozumieniu przedmiotu filozofii, celów oraz metodologii jej uprawiania. Mistrzowie krakowscy po 1462 roku przeformułowali rozumienie filozofii jako takiej. Nastąpiło (przynajmniej częściowe) odejście od praktycyizmu na rzecz arystotelesowko-tomistycznego ideału nauki, której nadrzędnym celem jest cel poznawczy, nie zaś praktyczny. „Zjawisko to polegało na dowartościowaniu czysto teoretycznego wymiaru nauki i filozofii” – stwierdziła prelegentka.

W dalszej części swojego wystąpienia Magdalena Płotka zaprezentowała historię szeroko rozumianego tomizmu w XV-wiecznym Krakowie, uwydatniając tomistyczne wątki, które pojawiają się w pismach krakowskich mistrzów tamtego czasu, zarówno na gruncie metodologii nauk, jak i filozofii moralnej. Początek XVI wieku charakteryzował się podejmowaniem przez uczonych łączenia myśli Tomasza z poglądami Jana Dunsza Szkota. W podsumowaniu swego wystąpienia prelegentka podkreśliła, że w XVI wieku nastąpił bardzo silny zwrot w kierunku praktycyzmu, a to zarówno za sprawą pojawienia się pism przedstawicieli włoskiego renesansu, jak i silnie zakorzenionych tendencji praktycyistycznych na gruncie naszej rodzimej myśli filozoficznej. Szczególnie dynamicznie rozwijały się: filozofia państwa, filozofia społeczna, filozofia polityki. Doktor Płotka zwróciła przy tym uwagę, że tomizm w Krakowie uprawiano paradoksalnie bez ani jednego tekstu samego Akwinaty. Wiedzę o poglądach Tomasza, krakowscy profesorowie czerpali z komentarzy, m.in. Idziego Rzymianina czy Jana Wersora, nierzadko przypisując Akwinacie całe akapity zaczerpnięte z pism komentatorów. Zatem, zdaniem prelegentki, można zaryzykować stwierdzenie, że w piętnastowiecznym Krakowie uprawiano „tomizm bez Tomasza”.

Po wykładzie uczestnicy sympozjum mieli możliwość przeprowadzenia krótkiej dyskusji w odniesieniu do tez prezentowanych przez prelegentkę. Pierwsze pytanie zadała mgr Marzena Zajączkowska. Dotyczyło ono charakteru arystotelizmu chrześcijańskiego.

Magdalena Płotka stwierdziła, że był on wyłącznie „bronią wymierzoną przeciwko nominalizmowi”; nie podejmowano zatem kwestii odróżniania poglądów Arystotelesa od myśli platońskiej czy neoplatonńskiej. Następnie dr Michał Zembrzusi zapytał o czas pojawienia się pierwszych tekstów Tomasza na gruncie polskim. Prelegentka odpowiedziała, że ciężko jest określić dokładny czas i miejsce, jednak na pewno nie dokonało się to w XV i XVI wieku na Akademii Krakowskiej. Drugie pytanie prowadzącego również dotyczyło arystotelizmu chrześcijańskiego, a mianowicie zasadności i wartości użytego przymiotnika „chrześcijański”. Doktor Płotka wyjaśniła, że nurt ten miał być opozycją do myśli prezentowanej przez Jana Husa czy Wycliffe’a. Przymiotnik „chrześcijański” oznaczał „antyheretycki”. Ksiądz Jakub Kośka zapytał, czy wśród mistrzów krakowskich znalazł się uczony charakteryzujący się taką oryginalnością, która dałaby podstawy do podejmowania głębszej refleksji filozoficznej na gruncie polskim w późniejszym czasie. Prelegentka odpowiedziała, że nie, natomiast ma to zdecydowanie pozytywny wydźwięk, gdyż oryginalność w średniowieczu nie była zaletą.

Wykład na temat *Istnienie w tomizmie analitycznym* przedstawił dr Michał Głowala z Uniwersytetu Wrocławskiego. W pierwszej części swego wystąpienia nawiązał on do genezy tomizmu analitycznego, która wiąże się z osobą Johna Haldane’a. Uczony ten postulował połączenie studiów tomistycznych – metafizyki i etyki św. Tomasza – z narzędziami i problemami współczesnej filozofii analitycznej. Koncepcja ta wy-

nika z uznania za cenne dokonanie wielu prac Petera Thomasa Geach’a i Elizabeth Anscombe. I tak, z jednej strony takie połączenie stanowiło miało wzbogacenie filozofii analitycznej o elementy klasycznej tradycji filozoficznej, natomiast z drugiej zapewniałoby tomizmowi większą precyzję i zaplecze logiczno-metodologiczne. Prelegent podkreślił jednak, że wiele z podejmowanych na tym polu prób nie daje się zaliczyć do tomizmu. Należy więc zapytać, na czym to połączenie dokładnie miało polegać. Doktor Głowala wyraził przekonanie, że w pewnych obszarach filozofii (teorii działania, etyki, metafizyki) można pokazać, że współcześnie podejmowane w tradycji analitycznej problemy rozważane były już w tomizmie, czy też ściślej mówiąc w scholastyce. To, co dawniej oferowali tomisci, stanowić może wiarygodne, racjonalne i dobrze broniące się rozwiązanie tych problemów. „Pewne tezy tomistyczne dobrze się bronią nawet wśród standardów uznawanych w filozofii analitycznej” – skonstatował prelegent. Przemawiają za tym następujące przesłanki: zdaniem wielu filozofów istnieje pokrewieństwo między tradycją analityczną a scholastyką. Doktor M. Głowala częściowo zgodził się z tą tezą, podkreślając, że obecnie w filozofii analitycznej „pod naciskiem samej prawdy” odradza się arystotelizm. Druga przesłanka, do której odwołał się prelegent, dotyczyła sposobu podejmowania istotnych kwestii filozoficznych, prowadzenia dyskusji i sporów w scholastyce. Przyznał, że filozofia potrzebuje nieustannego wyjaśniania, precyzowania i uściślenia tego, co chce się wyrazić,

a także konfrontowania tego z innymi stanowiskami. Taką rolę, zdaniem M. Głowali, może współcześnie odegrać właśnie tradycja analityczna. W drugiej części swojego wykładu, prelegent podjął zawartą w temacie kwestię istnienia w tomizmie analitycznym, prezentując dwie odmienne koncepcje z nim się wiążące. Autor pierwszej z nich, wspomniany już Peter Thomas Geach, przez cały czas swojej filozoficznej aktywności podtrzymywał tomistyczną tezę o realnej różnicy między istotą i istnieniem w bytach skończonych oraz o braku tej różnicy (tożsamości istoty i istnienia) w Bycie Bożym. Natomiast Anthony Kenny dość szybko zaczął tę tezę podważać i radykalizował się w jej krytyce. Zdaniem obydwu myślicieli kluczem do zrozumienia problematyki istnienia w ogóle jest jedno fundamentalne rozróżnienie inspirowane pracą Fregego. Czasownik „istnieje” z jednej strony służy stwierdzaniu niepuistości pojęć (w tym sensie istnienie jest pojęciem drugiego rzędu – przypisywanym innym pojęciom). W tym sensie istnienie nie jest predykatem, które można przypisywać indywiduom. Dla filozofii ważniejszy jest drugi sens pojęcia istnienia: istnienie jest pojęciem pierwszego rzędu, które jest przypisywane indywiduom: coś zaczyna i przestaje istnieć.

Magister Marzena Zajączkowska zapytała prelegenta, czy przypadkiem znów nie mamy do czynienia z „tomizmem bez Tomasza”. Doktor Michał Głowala odpowiedział, że Geach doskonale znał łacińskie teksty Tomasza i niechętnie odwoływał się do opracowań innych autorów.

Ostatnim wystąpieniem podczas sympozjum był wykład dr. Michała Zem-

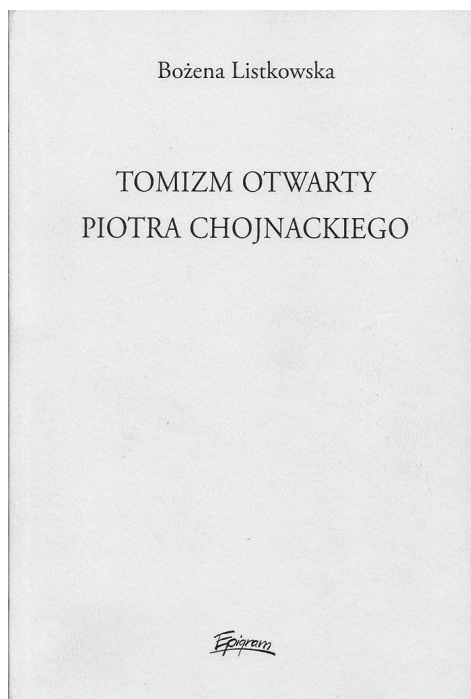
bruskiego (UKSW) na temat tomizmu biblijnego. Prelegent wyjaśnił, że ten rodzaj tomizmu jest propozycją teologiczną, która ma dwa cele: pierwszym jest odkrycie św. Tomasza jako egzegety, który znał i komentował Pismo Święte; drugim zaś odnowienie myślenia teologicznego opartego na interpretacji Biblii. Doktor Zembrzusi uwydatnił, że ten drugi cel może być zakorzeniony w przekonaniu, iż teologia „zepsuła się, zesłała tak dalece na manowce”. Prelegent wyznał, że nie podziela tego poglądu i nie do końca zgadza się z diagnozą tomizmu biblijnego. Doktor M. Zembrzusi przywołał pytanie Tertuliana: „Cóż jednak mają wspólnego Ateny z Jerozolimą, Kościół z Akademią, heretycy z chrześcijanami?”. Jego zdaniem filozofowie nie powinni zajmować się Pismem Świętym. Współcześnie ten pogląd Tertuliana interpretuje się rozmaicie. Na przykład Lew Szestow podtrzymuje myśl starożytnego pisarza, a następnie Damianiego i wielu innych, stanowczo podkreślających odrębność filozofii i teologii. Wobec tego prelegent zaprosił słuchaczy do poszukiwania odpowiedzi na następujące pytania: „Czy wierze potrzebna jest filozofia? Czy można stosować filozofię do wyjaśniania Pisma Świętego? Czy w ogóle jest to potrzebne? Czy można pragnąć niemożliwego – jak powiedział Szestow – jeśli chce się za pomocą kategorii racjonalnych wyjaśnić to, co je przekracza?”. Doktor Zembrzusi nawiązał do badań Matthew Leveringa, który w książce *Pismo Święte i metafizyka* podejmuje dyskurs na temat połączenia filozofii i teologii w myśli Tomasza. Autor dochodzi do wniosku, że metafizyka w jego rozumieniu jest wyłącznie

rodzajem ćwiczenia duchowego, a co za tym idzie, traci swoją wartość jako dyscyplina naukowa.

Magister Marzena Zajączkowska w odniesieniu do wykładu podzieliła się spostrzeżeniem, że św. Tomasz w swych pismach o wiele częściej nawiązuje do tekstów biblijnych niż np. do dzieł Arystotelesa. Doktor Zembrzuski w odpowiedzi stwierdził, że w średniowieczu teolodzy byli filozofami (poza Piotrem Damianem, uznającym filozofię za dzieło szatana). Myśl Tomaszowa zmienia sposób patrzenia na tę kwestię: Akwinata pokazuje, że poza filozofią istnieje teologia i dąży do tego, aby te dwie dys-

cypliny od siebie odróżnić, by zakresowo się nie pokrywały.

Na zakończenie dr Michał Zembrzuski podziękował wszystkim za obecność. Jak co roku spotkanie z myślą św. Tomasza okazało się niezwykle konstruktywne i owocne. Różnorodność podejmowanych zagadnień, liczne pytania zadawane przez uczestników i ożywiona dyskusja nad analizowanymi kwestiami po raz kolejny udowodniły, że myśl Akwinaty bez wątpienia ma charakter ponadczasowy, przez co warto ją zgłębiać i rozwijać.

Bożena Listkowska

*Tomizm otwarty Piotra Chojnackiego.
Przyczynek do badań nad
inspiracjami lowańskimi
w neoscholastyce polskiej*

Bydgoszcz 2014

Bożena Listkowska krytycznie analizuje poglądy bohatera swej książki. Słusznie postrzega tomizm Chojnackiego jako nieporozumienie, gdyż istotą propozycji Tomasza z Akwinu jest nie synteza – jak chciał Chojnacki – lecz nowa egzystencjalna metafizyka bytu, co wystarczająco dobitnie ukazał Gilson i Maritain. Słusznie także sądzi, że projektowana przez Chojnackiego wielka synteza jest niemożliwa do zrealizowania. Trafnie – podobnie jak Krąpiec i Gogacz – widzi w niej raczej projekt światopoglądowy niż naukowy. Te wnioski pracy uzyskano dzięki drobiazgowej rekonstrukcji mechanizmów modyfikacyjnych tomizmu tradycyjnego w pracach ks. Piotra Chojnackiego.

Oficyna Wydawnicza Epigram – www.epigram.eu

Nota o Autorach

Artur Andrzejuk – prof. dr hab., prof. zwycz. Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego (UKSW), na którego Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej kieruje Katedrą Historii Filozofii Starożytnej i Średniowiecznej oraz Sekcją Historii Filozofii. Autor szeregu publikacji z zakresu filozofii i teologii średniowiecznej, tomizmu, etyki i klasycznej filozofii człowieka. Interesuje się problematyką uczuć, sprawności i cnót moralnych, relacji osobowych. Jest uczniem Profesora Mieczysława Gogacza.

Izabella Andrzejuk – dr, wykładowca w Wyższej Szkole Stosunków Międzynarodowych i Amerykanistyki oraz Wyższej Szkole Komunikowania Politologii i Stosunków Międzynarodowych. Wielokrotnie wygłaszała wykłady i referaty w Londynie na zaproszenie PUNO, IPAK-u oraz PON UJ (Polskiego Ośrodka Naukowego Uniwersytetu Jagiellońskiego w Londynie). Jest autorką wielu artykułów o tematyce filozoficznej. Zainteresowania naukowe: historia filozofii (arystotelizm, tomizm, filozofia polska); filozofia, etyka, klasyczna teoria człowieka, filozoficzne podstawy mistyki. Napisała książkę pt. *Filozofia przyjaźni. Tomasz z Akwinu* (Warszawa 2007).

Karolina Ćwik – mgr, magister teologii, doktorantka w Katedrze Historii Filozofii Starożytnej i Średniowiecznej UKSW. Przygotowuje rozprawę doktorską na temat filozoficznego rozumienia *Verbum Incarnatum* w tekstach św. Tomasza z Akwinu. Laureatka Nagrody im. Prof. Mieczysława Gogacza za pracę magisterską pt. *Przyrodzona i nadprzyrodzona wizja szczęścia w ujęciu św. Tomasza z Akwinu*, która powstała pod kierunkiem ks. dra hab. T. Stępnia. Jej zainteresowania naukowe skupiają się wokół metafizyki Akwinaty, relacji wiary i rozumu oraz etyki. Jest członkiem Stowarzyszenia Teologów Moralistów.

Kingsley C. Ekeocha – is a doctoral student of the John Paul II Catholic University of Lublin (KUL). He holds a bachelor's degree in philosophy and theology from the Pontifical Urban University Rome and a master's degree in philosophy from KUL. He is currently researching on realistic cognition with particular reference to the thoughts and works of Mieczysław A. Krąpiec.

Jacek Grzybowski – ks. dr hab., prof. UKSW. Adiunkt na Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej UKSW i wykładowca na Papieskim Wydziale Teologicznym w Warszawie. Autor książek i artykułów naukowych z dziedziny filozofii polityki, filozofii kultury i historii filozofii. W swoich pracach podejmuje problematykę filozoficznych inspiracji i źródeł współczesnych zagadnień kulturowych i cywilizacyjnych. Ostatnio opublikował: *Byt, tożsamość, naród. Próba wyjaśnienia formuły „tożsamość narodowa” w perspektywie metafizyki* (Kęty 2012); *Myśl filozoficznie – myśl politycznie! Analiza i ocena historycznokulturowych racji filozofii polityki* (redakcja, Warszawa 2013); *Cosmological and philosophical world of Dante Alighieri. The Divine Comedy as a medieval vision of the universe* (Frankfurt am Main 2015);

Natalia Herold – mgr, absolwentka prawa i administracji na Uniwersytecie Gdańskim (lic.) i Uniwersytecie Warszawskim (mgr). Interesuje się filozofią klasyczną, a w niej szczególnie etyką i pedagogiką.

Richard Kalka – Ks. dr, Centre de Recherche Philosophique Saint Thomas d'Aquin (Paryż). Obronił rozprawę doktorską na temat statusu ontologicznego relacji międzypersonalnych na Uniwersytecie Paryż IV Sorbona. Wykładał filozofię tomistyczną na Uniwersytecie Paryż XII (Creteil) w latach 1981-1985.

Marcin Karas – prof. dr hab., historyk filozofii - pracuje w Zakładzie Filozofii Polskiej Instytutu Filozofii UJ. Prowadzi badania z historii idei i z filozofii średniowiecznej, jest autorem ponad 180 publikacji. Ostatnio zajmuje się głównie kosmologią wczesnonowożytną i filozofią dziejów. Opublikował m. in. książki: *Koncepcja czasu w pismach Williama Ockhama* (Kraków 2003), *Natura i struktura wszechświata w kosmologii św. Tomasza z Akwinu* (Kraków 2007), a także prace: *Z dziejów Kościoła. Ciągłość i zmiana w Kościele rzymskokatolickim w XIX i XX wieku* (Sandomierz 2008), *Integryzm Bractwa Kapłańskiego św. Piusa X* (Kraków 2008), czy też *Historiozofia Teilharda de Chardin wobec tradycyjnej myśli chrześcijańskiej* (Kraków 2012), liczne artykuły (45) oraz przekłady (43).

Jakub Kośka – ks. mgr, absolwent Wyższego Seminarium Duchownego we Włocławku. Tytuł magistra uzyskał na Wydziale Teologicznym UMK w Toruniu. W 2013 r. skierowany na studia na Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej UKSW w Warszawie. Obecnie doktorant w Katedrze Historii Filozofii Starożytnej i Średniowiecznej. Przygotowuje rozprawę,

w której analizuje dorobek prof. Wiktora Wąsika, ze szczególnym uwzględnieniem jego koncepcji historii filozofii polskiej, a także wpływu arystotelizmu na kształtowanie się polskiej myśli filozoficznej. Uczestniczy w konferencjach, publikował m.in. w „Ateneum Kapłańskim” i „Studiach Pelpińskich”.

Tomasz Pawlikowski – dr hab., prof. Wyższej Szkoły Edukacji Zdrowotnej i Nauk Społecznych w Łodzi, absolwent ATK, doktor UW. Autor czterech książek o tematyce filozoficznej. Ostatnią była monografia *Prawda następstwem istnienia. Problem prawdy w interpretacji św. Tomasza z Akwinu*, Wydawnictwo (Lublin 2013). Ponadto autor jednej książki historycznej, kilkudziesięciu artykułów naukowych, 127 haseł w Powszechnej Encyklopedii Filozofii i 32 w Encyklopedii Filozofii Polskiej, a także ponad 20 pomniejszych publikacji (hasła w Encyklopedii Katolickiej, Wielkiej Encyklopedii PWN, recenzje).

Mateusz Penczek – dr, absolwent psychologii i filozofii na Wydziale Filozoficznym UJ. Stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie filozofii uzyskał w 2010 r. na Wydziale Filozoficznym UJ na podstawie rozprawy „Wola i intelekt w filozofii Tomasza z Akwinu”. Adiunkt w Zakładzie Pedagogiki Specjalnej w Instytucie Pedagogiki Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach.

Ewa Agnieszka Pichola – mgr, absolwentka Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej UKSW. Obecnie doktorantka, kontynuuje badania w Instytucie Filozofii Uniwersytetu Jagiellońskiego. Przygotowuje rozprawę, w której analizuje dorobek Dietricha von Hildebranda z perspektywy obecności wątków modernistycznych w pismach niemieckiego fenomenologa. Interesuje się zagadnieniami z pogranicza metafizyki i psychologii, a dokładnie filozoficznych podstaw koncepcji psychologicznych i antropologicznych aspektów prawdy. Publikuje, uczestniczy w konferencjach, tłumaczy w j. angielskim.

Jan Pociąg – inż., magister teologii. Obronił rozprawę doktorską w Instytucie Filozofii UJ na temat związków filozofii ks. prof. Tadeusza Wojciechowskiego z odkryciami fizyki i biologii dwudziestego wieku (2017). Autor artykułu „Piotra Semenki próba odnowy filozofii klasycznej” (RT 5(2016)). Uczestnik X Międzynarodowego Kongresu Ontologicznego w San Sebastian (2012), gdzie wygłosił referat „The Wave-Corpuscle Duality of Matter and the Nature of the Universe”. Jego zainteresowania naukowe skupiają się wokół

aktualizacji tomizmu w oparciu o współczesny obraz świata opracowany przez nauki przyrodnicze. Jest członkiem Sodalicii Świętej Jadwigi Królowej.

Michał Zembrzusi – dr, adiunkt w Katedrze Historii Filozofii Starożytnej i Średniowiecznej Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej UKSW. Pracę doktorską poświęcił tematyce zmysłów wewnętrznych w koncepcji św. Tomasza z Akwinu. Interesuje się problematyką epistemologiczną w starożytności i średniowieczu, a szczególnie problematyką pamięci i teorią intelektu możliwościowego i czynnego. Jest współredaktorem książek w serii „Opera Philosophorum Medii Aevii”. W jej ramach w 2012 opublikował autorską monografię zatytułowaną: *Tomasz z Akwinu. Komentarz „O pamięci i przypominaniu”*.